

Lapin liitto
Muistutus Rovaniemen ja Itä-Lapin maakuntakaavaehdotukseen

Lapin liitto
PL 8056
96101 Rovaniemi

info(at)lapinliitto.fi

Kotiseutuyhdistys Rovaniemen Totto ry pyrkii vaikuttamaan Rovaniemen rakennusperinnön ja kulttuurihistorian vaalimiseen ja kunnioittamiseen: Totto tekee aloitteita ja esityksiä sekä antaa lausuntoja yhdistyksen tarkoitusta koskevissa asioissa.

Kotiseutuyhdistys Rovaniemen Totto ry ehdottaa **OUNASVAARAA MAAKUNNALLISESTI ARVOKKAAKSI MAISEMANÄHTÄVYYDEKSI** aiemman kaavaluonnoksen mukaisesti. Kaavaehdotuksessa on nyt poistettu Ounasvaaran kulttuuriympäristön ja/tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeä alue tai kohde - merkintä (ma 4811).

Kotiseutuyhdistys Rovaniemen Totto ry:n mielestä Ounasvaaran **kulttuurihistoriallista merkittävyyttä** ei käy kiistäminen: vaaran maisemallinen arvo on tunnistettu jo 1900-luvun alussa. Ounasvaara on mielletty kansallisomaisuudeksi ja vaara liittyy myös nyt jo käsitteeksi muodostuneeseen Lapin matkailun käynnistämisvaiheeseen eli se on osa matkailun historiaa. Muun muassa nämä seikat tulevat ilmi seuraavasta:

Ounasvaaralla on muun muassa Tottorakka. Totto-sana muistuttaa 1400-luvun merkkitulien viestintäjärjestelmästä, jolla varoitettiin jokivarren asukkaita uhkaavasta vihollisvaarasta. Sanan merkittävyys tulee ilmi myös 65-vuotiaan kotiseutuyhdistyksen nimestä.

Jo vuonna 1909 helsinkiläinen *Kaiku*-lehti nosti esiin Ounasvaaran juhannusjuhlat:

Nyt Rovaniemen radan valmistuttua on Rovaniemen kirkonkylän vastapäätä olevalla Ounasvaaralla yhtäläinen tilaisuus nauttia Suomen kesä-yön kauneudesta, ja pääsy sinne on sangen helppo. Viime juhannusyönä esim. laskettiin siellä jo kansaa olleen noin 1,500 henkeä... (Helsingin Kaiku 15.10.1909)

Vaikka Rovaniemi olikin pohjoiseen, Petsamoon, suuntautuvan matkailijaliikkeen välietappi, olivat paikkakunta ja Samuli Paulaharjun nimeämä ”sydänyön auringon vuori” juhannuksen aikaan matkustavaisten varsinainen kohde. Vuonna 1911 kesäyön aurinkoa keräänty ihailemaan jo 3000 henkeä (HS 22.8.1911) ja vuonna 1930 juhannusyötä vaaralla juhli 5000–6000 ihmistä. Vuonna

1934 yleisradio lähetti juhannusjuhlista ohjelmaa koko valtakuntaan, mikä lisäsi vaaran tunnettuutta. (Paulaharju 1919: Ounasvaaralla sydäntalven aamuna; Enbuske 1997: Peräpohjolan keskuseudulla 1909–1939. Rovaniemen historia. Jokivarsien kasvatit ja junantuomat 1721–1990.)

Ounasvaaran Talvikisat pidettiin ensimmäisen kerran vuonna 1927, ja samana vuonna perustettiin Ounasvaaran Hiihtoseura (OH). Ounasvaaran hiihtomaja rakennettiin vuonna 1949. Kahden vuoden kuluttua maja sai postitoimioikeudet ja oman erikoispostileiman. Vuonna 1955 majan lähistölle rakennettiin vielä uusi tanssilava. (27 67 OH Kertomus Ounasvaaran Hiihtoseuran 40-vuotisesta toiminnasta.) Arkkitehti Harri Hautajärven mukaan Ounasvaaran hiihtomaja on sovellus Hotelli Pallaksen taidokkaasta puuarkkitehtuurista (Hautajärvi 1995: Lapin läänin matkailuarkkitehtuurin historia).

1960-luvulla Ounasvaarasta keskusteltiin kaupungin päättävissä elimissä. Kaupunginhallitus hyväksyi 5.10.1964 yksimielisesti Ounasvaaran yleissuunnittelun, jonka pääpainona tulisi olla mahdollisuus

luonnon säilyttämiseen mahdollisimman koskemattomana ja vaaran silhuetin säilyttämiseen, jotta paikka tulevaisuudessakin pystyisi tarjoamaan luonnon suomaa virkistystä ja koskemattomalla ulkonäöllään houkuttelisi kaupunkilaisia sen hyväksikäyttöön. Samalla kun paikkakunta säilyy miellyttävänä paikkakuntalaisille, se viehättää myös muualta tänne tullutta, sillä koskematon luonto on vaikea löytää näin yhdyskunnan välittömässä läheisyydessä.

Kotiseutuyhdistys Rovaniemen Totto ry:n puheenjohtaja, varatuomari Antti Ruokanen kirjelmöi vuonna 1965 kaupunginhallitukselle, koska kaupunki kaavaili alueen luovuttamista motellia varten aivan Juhannuskallion juurelta (mikä sinne myöhemmin kuitenkin rakennettiin).

Ounasvaarahan on Rovaniemen ylivoimaisesti tärkein nähtävyys, jonka aitoa luonnon tuntua kaupungin pitäisi kaikin keinoin suojella. Aurinkovaarana se Aavasaksan ohella tunnettu kaikkialla maassamme.

Ruokanen nosti vielä esiin Ounasvaaran kansallisen merkityksen ja vaati "kansallisomaisuutemme kuuluvan Ounasvaaran säilyttämistä mahdollisimman aitona tulevillekin virkistystä ja luonnonkauneutta kaipaaville veronmaksajille." Hän painotti alueen varaamista eri urheilumuotojen, liikunnan ja retkeilyn käyttöön palvelemaan ”laajoja kansankerroksia” eli rovaniemeläisiä. (Kotiseutuyhdistys Rovaniemen Totto ry:n arkisto). Ounasvaara ei siis ole lakannut olemasta **maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö**.

Kotiseutuyhdistys Rovaniemen Totto ry painottaa tässä muistutuksessa myös Ounasvaaran voimakasta **maisemallista elementtiä** kaupungin kupeessa. Rovaniemen Totto ry yhtyy Ympäristöministeriön "Etelä- ja Keski-Lapin kulttuurimaisemat ja maisemanähtävyydet - valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitys- ja täydennysinventointiin 2011–2013", joka määrittää Ounasvaaran maakunnallisesti arvokkaaksi maisemanähtävyydeksi. Inventoinnin mukaan vaaran siluetti erottuu maamerkinä monesta suunnasta katsottuna, ja se on Rovaniemen kaupunkikuvassa merkittävä symboli. Vaaran laelta avautuvat laajat näkymät ympäröiviin vaaramaisemiin, kaupunkiin ja jokilaaksoon. **Ounasvaaralla yhdistyy luonnon, matkailun ja virkistyskäytön maisema kaupunkiympäristöön poikkeuksellisen hienolla tavalla.** Lakialue ja ylärinteet muinaisrantoineen ovat maisemakuvaltaan arvokkaat, keskrinteet käytön kannalta arvokkaat ja alarinteet luonnon kannalta arvokkaat. Alue on

säilyttänyt maisemalliset arvonsa voimakkaasta maankäytöstä, rakentamisesta ja maankorotustöistä huolimatta.

Rovaniemellä 5.9.2016

Kotiseutuyhdistys Rovaniemen Totto ry

Esko Oikarinen
puheenjohtaja

Eeva-Liisa Ylinampa
sihteeri